

EUROPSKI KVIZ O NOVCU 2022.

UVOĐENJE EURA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Pitanja i odgovori navedeni u nastavku preuzeti su s internetske stranice: <https://euro.hnb.hr/>

1. Zašto je nastao euro?

Cilj uvođenja zajedničke valute bio je produbiti povezanost među državama članicama i poboljšati iskorištavanje svih prednosti jedinstvenog tržišta uz slobodno kretanje ljudi, robe, usluga i kapitala. Euro uklanja transakcijske troškove, ukida promjene između valuta, smanjuje izloženost valutnom riziku i olakšava trgovinu unutar europodručja te povećava otpornost gospodarstava na krize. U cjelini, euro pridonosi stabilnijim gospodarskim prilikama i rastu, većim investicijama i novim radnim mjestima.

2. Kako je nastao euro?

U trećoj, završnoj fazi uspostave Europske ekonomske i monetarne unije (EMU), 1999. euro se uveo kao obračunska jedinica. Valute država članica tada su nepovratno fiksirane u odnosu na euro, ovlast za vođenje zajedničke monetarne politike dodijeljena je Europskoj središnjoj banci, a tri godine nakon toga u optjecaj su ušle novčanice i kovanice eura.

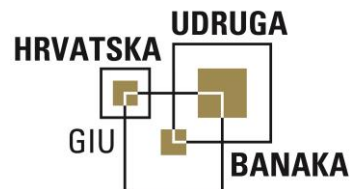
3. Kada je euro postao valuta država članica EU-a?

Euro je zajednička valuta 19 država članica Europske unije i jedan od glavnih simbola europske integracije. Kao obračunska jedinica euro je uveden 1. siječnja 1999., inicijalno u 11 država. Tri godine kasnije, 1. siječnja 2002., novčanice i kovanice eura ušle su u optjecaj u 12 država članica EU-a. To su bile Austrija, Belgija, Finska, Francuska, Njemačka, Grčka, Irska, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Portugal i Španjolska (u Grčkoj euro nije bio uveden 1999. kao obračunska jedinica jer Grčka nije zadovoljavala kriterije konvergencije tada, ali jest u međuvremenu). Od tada, euro je uvelo još sedam država članica – Slovenija (1. 1. 2007.), Cipar (1. 1. 2008.), Malta (1. 1. 2008.), Slovačka (1. 1. 2009.), Estonija (1. 1. 2011.), Letonija (1. 1. 2014.) i Litva (1. 1. 2015.).

4. Koji su zadani kriteriji za uvođenje eura?

Kriteriji za uvođenje zajedničke valute jasno su propisani Ugovorom iz Maastrichta iz 1992. pa se tako nazivaju još i kriteriji iz Maastrichta, a često ih se naziva i kriterijima nominalne konvergencije. Navedeni kriteriji odnose se na stabilnost cijena, održivost javnih financija, stabilnost tečaja i konvergenciju dugoročnih kamatnih stopa.

Kriteriji su postavljeni da potaknu države članice na odgovorno ponašanje koje će pogodovati ekonomskoj stabilnosti i pripremiti ih za članstvo u monetarnoj uniji. Kako je posljednja financijska kriza pokazala, stabilne i otporne države mnogo će uspješnije funkcionirati u uvjetima zajedničke valute nego države koje su opterećene vlastitim gospodarskim problemima.

5. Ispunjava li Hrvatska maastrichtske kriterije?

Kriterij stabilnosti cijena Hrvatska ispunjava, što su u svojim izvješćima o konvergenciji iz lipnja 2020. potvrdile Europska komisija i Europska središnja banka. Iako inflacija uslijed pandemije COVID-19 jača u cijelome svijetu, Hrvatska izdaje brojne mjere kojima nastoji ublažiti rast cijena, stoga se očekuje da će Hrvatska i nadalje bez poteškoća ispunjavati ovaj kriterij.

Kriterij održivosti javnih financija Hrvatska je ispunila svake godine u razdoblju od 2016. do 2019. godine. Međutim, zbog negativnog učinka pandemije COVID-19 na hrvatsko gospodarstvo i javne financije, proračunski manjak i javni dug u 2020. porast će, pa Hrvatska privremeno neće biti u mogućnosti zadovoljiti ovaj kriterij. Ipak, u 2021. Hrvatska se vratila u zadovoljavajuće okvire zamjetnim povećanjem realnog BDP-a i padom udjela javnog duga u odnosu na BDP.

Iako je tečaj kune prema euru vrlo stabilan više od dva desetljeća, kriterij stabilnosti tečaja Hrvatska trenutno ne ispunjava. Naime, da bi kriterij stabilnosti tečaja bio ispunjen, država mora provesti najmanje dvije godine u tečajnom mehanizmu ERM II, a u tom razdoblju ne smiju biti zabilježene veće fluktuacije tečaja. S obzirom na to da se Hrvatska tečajnom mehanizmu pridružila 10. srpnja 2020., kriterij stabilnosti tečaja najranije bi mogao biti ispunjen sredinom 2022. godine.

Kada je riječ o kriteriju konvergencije dugoročnih kamatnih stopa, Hrvatska taj kriterij trenutno ispunjava, a izgledno je da će ga ispunjavati i u sljedećim godinama. Daljnjim razboritim vođenjem ekonomske politike osigurat će se da dugoročne kamatne stope ostanu niske i u sljedećem razdoblju.

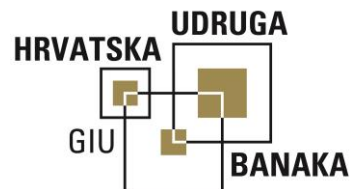
6. Hoće li se o uvođenju eura odlučivati na referendumu?

Referendum o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji i u skladu sa svim pravima i obvezama koji iz tog čina proizlaze održan je 2012. godine i tada su se hrvatski državljani većinom opredijelili za ulazak Hrvatske u EU. Pristupanjem Europskoj uniji Hrvatska je ujedno i preuzela obvezu uvođenja eura kada se za to ispune uvjeti kao i druge odredbe koje se odnose na države članice koje se koriste zajedničkom valutom.

7. Kada ćemo uvesti euro?

Proces uvođenja eura sastoji se od dvije glavne faze koje se moraju uspješno provesti kako bi država mogla uvesti euro kao službenu valutu. Prva faza bila je provedba reformskih mjera čime je Hrvatska ispunila sve preduvjete za podnošenje službenog zahtjeva za ulazak u ERM II kojem je pristupila 10. srpnja 2020.

Ulaskom u ERM II počela je druga faza, koja će trajati najmanje dvije godine. U tom razdoblju Hrvatska treba ispuniti jasno definirane kriterije za uvođenje eura (tzv. kriterije iz Maastrichta ili kriterije nominalne konvergencije) kako bi potom uvela euro. Iz tog razloga, najraniji mogući datum uvođenja eura jest 1. siječnja 2023.

8. Moramo li uvesti euro?

Hrvatska je, kao i sve države članice koje su pristupile EU-u nakon 1992., kada je potpisan Ugovor o Europskoj uniji (Ugovor iz Maastrichta), obvezna uvesti euro kao službenu valutu u jednom trenutku u budućnosti. Naime, potpisivanjem ugovora o pristupanju Europskoj uniji Hrvatska je preuzela cjelokupnu pravnu stečevinu EU-a, koja, među ostalim, propisuje da su sve države članice osim Danske dužne uvesti euro nakon što zadovolje potrebne uvjete. Odluku o pokretanju postupka uvođenja eura donose nacionalne vlasti države članice, na temelju ocjene ekonomskih koristi i troškova uvođenja eura za konkretno gospodarstvo, ali uzimajući u obzir i druge relevantne činitelje.

9. Koji su glavni troškovi uvođenja eura?

Uvođenje zajedničke valute sa sobom nosi i određene troškove, odnosno rizike. Oni su uglavnom jednokratni i po svojoj veličini i važnosti relativno niski. Troškovi se mogu podijeliti na ekonomske učinke zamjene kune eurom i druge učinke kao što su gubitak nacionalne valute kao simbola suvereniteta i nacionalnog identiteta.

U ekonomske se učinke svrstavaju:

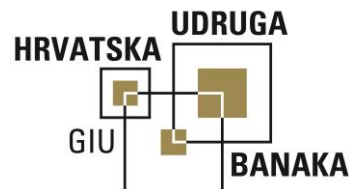
- rizik povećanja razine cijena pri konverziji koje bi međutim trebalo biti jednokratno i neznatno,
- jednokratni troškovi konverzije koje će snositi banke, neki poslovni subjekti i državne institucije,
- gubitak samostalne monetarne politike što je objektivno mali trošak jer je Hrvatska mala, otvorena i visokoeuroizirana zemlja te jer će zajednička monetarna politika odgovarati hrvatskom gospodarstvu,
- jednokratni financijski troškovi za Vladu RH i Hrvatsku narodnu banku koji se odnose na prijenos sredstava Europskoj središnjoj banci i uplatu u Europski mehanizam za stabilnost (ESM).

10. Hoće li zajednička monetarna politika odgovarati hrvatskom gospodarstvu?

Zajednička monetarna politika koju provodi Europska središnja banka u dogovoru sa svim nacionalnim središnjim bankama država europodručja trebala bi odgovarati hrvatskom gospodarstvu. Cilj Europske središnje banke jest održavanje stabilnosti cijena, što se tumači kao ostvarivanje stope inflacije ispod ali blizu 2%, pritom podupirući gospodarski rast. Upravo je ovo jedan od glavnih ciljeva i Hrvatske narodne banke. Dokaz da će hrvatskom gospodarstvu odgovarati zajednička politika pokazuje usklađenost poslovnih ciklusa. Naime, poslovni ciklus u Hrvatskoj usklađen je s poslovnim ciklusom europodručja i upravo zbog toga zajednička monetarna politika ne bi trebala negativno djelovati na hrvatsko gospodarstvo. Osim toga simetrični, tj. zajednički šokovi ključni su za tumačenje gospodarske aktivnosti u Hrvatskoj, a to znači da će ekonomski šokovi na isti način utjecati na hrvatski BDP kao i na BDP drugih država članica europodručja.

11. Je li istina da euro pogoduje velikim državama, a šteti malima?

Ne. Sve države članice EU-a koje su s Hrvatskom usporedive po veličini i ekonomskoj snazi već su uvele euro. To upućuje na zaključak da članstvo u europodručju nije rezervirano samo za velika razvijena gospodarstva. Male države poput Hrvatske odlučuju se na uvođenje eura zato što članstvom u velikoj

monetarnoj uniji stječu vjerodostojnost i uživaju zaštitu koja posebice dolazi do izražaja u razdobljima financijskih kriza. Naime, nakon što postane članica europodručja, mala država postaje otpornija na krize jer više ne postoji rizik da se njezina valuta nađe na udaru špekulativnog napada, a osim toga država dobiva pristup dodatnim izvorima financiranja koji su na raspolaganju samo državama članicama koje su uvele euro.

12. Je li točno da će Hrvatska nakon uvođenja eura morati financijski pomagati drugim članicama?

Europska unija zasniva se na načelu solidarnosti, odnosno na mogućnosti da se sve države članice u slučaju potrebe mogu osloniti na zajednički instrument pomoći. I stoga, sve države članice europodručja uplaćuju u kapital Europskog mehanizma za stabilnost (instrument pomoći EU-a), što onda omogućuje relativno jeftino financiranje za državu članicu i pomoć EU-a ako se država nađe u krizi. Dakle, na istu će pomoć moći računati i Hrvatska ako to u budućnosti bude potrebno.

13. Hoće li Hrvatska izgubiti dio nacionalnog identiteta povezan sa zamjenom hrvatske kune za euro?

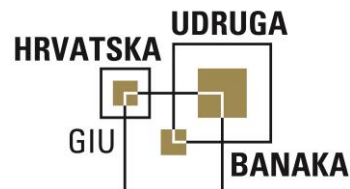
Hrvatska neće izgubiti nacionalni identitet uvođenjem eura, jer kada Hrvatska uvede euro kao službenu valutu koristit će se novčanice eura koje su iste u cijelom europodručju, te će se proizvesti i staviti u optjecaj kovanice eura koje će na tzv. nacionalnoj strani imati hrvatska nacionalna obilježja. Na taj će način diljem europodručja kolati "hrvatske" euro kovanice. Zbog toga nema razloga za bojazan da će se odricanjem od nacionalne valute kune ujedno izgubiti i dio nacionalnog identiteta povezan s njom jer ćemo tako promicati svoj nacionalni identitet i u drugim državama.

14. Zašto Hrvatska treba uvesti euro?

Euro je već dugo duboko prisutan u hrvatskom gospodarstvu premda još nije uveden kao službena valuta. Postoji više razloga zbog čega je to tako. Hrvatska je mala i gospodarski otvorena zemlja, trgovinski jako integrirana s državama europodručja i ostalim članicama Europske unije te tri četvrtine njezine vanjskotrgovinske razmjene otpada na razmjenu s članicama EU-a. Hrvatska je također financijski integrirana s europodručjem – oko 75% aktive bankovnog sustava u vlasništvu je bankovnih grupacija čije je sjedište u državama europodručja. Hrvatska je ujedno i visokoeuroizirana zemlja, pri čemu su približno tri četvrtine ukupnih štednih depozita u bankama nominirane u eurima. Sve navedeno govori u prilog što bržem uvođenju eura, jer postojeće specifičnosti hrvatskoga gospodarstva u velikoj mjeri povećavaju ekonomske koristi uvođenja eura, dok istodobno umanjuju povezane troškove i eventualne rizike. U tom smislu, ekonomske koristi naveliko pretežu nad eventualnim troškovima uvođenja eura u Hrvatsku, i u kratkom, a još više u dugom roku. Stoga je u interesu Hrvatske što prije poduzeti potrebne mjere kako bi se euro mogao uvesti kao službena valuta.

15. Koji će sektori hrvatskoga gospodarstva najviše dobiti, a koji izgubiti uvođenjem eura?

Ulaskom u europodručje hrvatski građani, poduzetnici i država mogu očekivati niže kamatne stope i time povoljnije uvjete financiranja od onih koji bi prevladali da Hrvatska zadrži vlastitu valutu. Nadalje, nestaju transakcijski (mjenjački) troškovi zamjene kune u euro i obratno, što će donijeti uštede nefinancijskim sektorima te hrvatskim izvoznicima, a negativno će se odraziti isključivo na mjenjače inozemnih valuta i poslovne banke. Korištenje zajedničke valute također će pridonijeti jačanju međunarodne razmjene i privući strana ulaganja, što će ojačati konkurentnost i smanjiti ranjivost domaćega gospodarstva.

16. Koje bi glavne koristi mogli imati građani?

Građani će od uvođenja eura imati konkretne, izravne i trajne koristi. Najveća je korist to što će potpuno nestati valutni rizik kojemu su izloženi svi građani koji imaju kredite vezane uz euro. Naime, iznos rate kredita više neće ovisiti o kretanju tečaja kune u odnosu na euro jer će od dana uvođenja eura građani u istoj valuti primati plaće i otplaćivati mjesečne rate svojih kredita.

Druga važna korist jest smanjenje kamatnih stopa na nove kredite. Kamatne stope smanjit će se uvođenjem eura jer će hrvatsko gospodarstvo postati otpornije i sigurnije, što će posredno bankama omogućiti da hrvatskim građanima nude povoljnije kredite. Nadalje, građani koji često putuju u inozemstvo ili obavljaju devizna plaćanja ostvarit će znatne uštede na troškovima mjenjačkih poslova, jer više neće biti potrebe za zamjenama kuna u eure i obratno.

Jačanje hrvatskoga gospodarstva i konkurentnosti pridonijet će rastu zaposlenosti i plaća, a samim time će dati poticaj povećavanju životnog standarda hrvatskih građana.

17. Hoće li se zbog uvođenja eura povećati cijene?

Cijene se u biti neće povećati zbog uvođenja eura. Učinak rasta cijena zbog uvođenja eura bit će vrlo blag i jednokratn, a na osnovi iskustva drugih zemalja koje su uvodile euro od 2007. naovamo, procjenjuje se da će iznositi samo 0,2 postotna boda u godini uvođenja eura.

Vlada će veliku pozornost posvetiti zaštiti potrošača i poduzet će mjere kako bi spriječila neispravno preračunavanje cijena i eventualne zloporabe pri zaokruživanju cijena u novoj valuti te iskorištavanje zamjene valute za povećanje cijena.

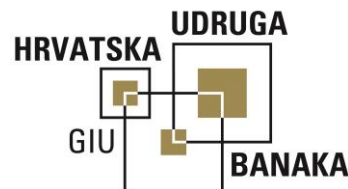
18. Hoće li postojati rok za zamjenu gotovine?

Rok za zamjenu novčanica i kovanica kuna za eure neće biti jednak. Mogućnost zamjene novčanica kuna za eure građanima će trajno biti na raspolaganju na blagajni HNB-a, dok će se kovanice kuna i lipa moći mijenjati do isteka tri godine od dana uvođenja eura. Međutim, treba napomenuti da će HNB uslugu zamjene gotovog novca početi pružati tek nakon što to prestanu činiti banke, dakle nakon isteka 12 mjeseci od dana uvođenja eura.

19. Gdje će se provoditi zamjena gotovine?

Glavnu ulogu u postupku zamjene valute imat će banke, u čijim će se poslovnicama tijekom prvih šest mjeseci od dana uvođenja eura moći bez naknade provesti zamjena valute. Također, u poslovnicama Fine i Hrvatske pošte d.d. građani će moći zamijeniti kune za eure bez naknade tijekom šest mjeseci od dana uvođenja eura.

Nakon što istekne prvih 12 mjeseci i banke prestanu pružati uslugu zamjene valute, novčanice i kovanice kuna moći će se zamijeniti samo kod HNB-a, i to bez naknade.

20. Hoće li se plaćati naknada za zamjenu valute?

U prvih šest mjeseci od dana uvođenja eura banke će zamjenu valute obavljati u svim poslovnicama banaka bez naknade, a u sljedećih šest mjeseci za tu uslugu imat će pravo zaračunati naknadu. Osim banaka, u prvih šest mjeseci uslugu zamjene valute bez naknade pružat će i Fina i Hrvatska pošta d.d. u svim svojim poslovnicama.

Nakon isteka 12 mjeseci od dana uvođenja eura banke više neće pružati uslugu zamjene valute. Od tog dana nadalje kunski gotov novac moći će se zamijeniti za eure isključivo kod HNB-a, koji će to činiti bez naknade. Pritom za zamjenu novčanica kuna neće biti postavljen krajnji rok (novčanice će se moći zamijeniti za eure u bilo kojem trenutku u budućnosti), dok će se kovanice kuna i lipa moći mijenjati do isteka tri godine od dana uvođenja eura.

21. Što će se dogoditi s kreditima i depozitima koji su nominirani u kunama kada uvedemo euro?

Od dana uvođenja eura svi kunski krediti i krediti s valutnom klauzulom u eurima smatrat će se kreditima u eurima. Prema načelu neprekidnosti ugovora i drugih pravnih instrumenata, uvođenje eura ne utječe na valjanost postojećih ugovora koji se referiraju na nacionalnu valutu. To, među ostalim, znači da ugovori o kunskim kreditima i kreditima s valutnom klauzulom u eurima neće morati biti izmijenjeni zbog prelaska na euro kao novu službenu valutu. Umjesto toga, iznosi iskazani u kunama u tim ugovorima smatrat će se iznosima u eurima, pri čemu će se iznosi preračunavati prema fiksnom tečaju konverzije bez ikakvih troškova za dužnike.

22. Tko određuje fiksni tečaj zamjene kune za euro?

Uobičajena je praksa da Vijeće EU-a, otprilike šest mjeseci prije uvođenja eura na preporuku Europske komisije i nakon savjetovanja s Europskom središnjom bankom, donese odluku o neopozivom fiksnom tečaju po kojem će se kuna zamijeniti eurom.

23. Što je to fiksni tečaj konverzije i kako se određuje?

Kuna će biti zamijenjena eurom po fiksnom tečaju konverzije, kojega će odrediti Vijeće Europske unije. S obzirom na iskustva drugih država članica, fiksni tečaj konverzije po kojem će se kuna mijenjati za euro (tečaj će se nepovratno fiksirati) vjerojatno će biti jednak središnjem paritetu koji je određen za potrebe sudjelovanja Hrvatske u tečajnom mehanizmu ERM II. Utvrdit će ga Vijeće EU-a na preporuku Europske komisije i nakon savjetovanja s Europskom središnjom bankom, a bit će poznat otprilike šest mjeseci prije službenog uvođenja eura.

24. Kako će se preračunavati cijene iz kune u euro?

Način preračunavanja cijena iz nacionalne valute u euro propisan je Uredbom Vijeća EU-a iz 1997. godine. Cijene se preračunavaju u euro primjenom fiksnog tečaja konverzije koji se sastoji od šest znamenaka. To znači da bi se u slučaju Hrvatske tečaj konverzije sastojao od glavnog broja i pet decimala, a pri preračunavanju cijena treba primjenjivati fiksni tečaj konverzije u cijelosti odnosno u punom brojčanom iznosu.

Zaokruživanje fiksnog tečaja konverzije na dvije decimalne znamenke nije dopušteno. Tek nakon što se preračunaju iz kune u euro primjenom fiksnog tečaja konverzije, cijene se mogu zaokružiti na najbliži cent.

25. Tko je sve dužan provoditi obvezu dvojnog iskazivanja cijena?

Obveza dvojnog iskazivanja cijena odnosit će se na trgovce i na druge pružatelje usluga, uključujući restorane, kafiće, hotele, kozmetičke salone, banke i druge financijske institucije. Osim na privatni sektor, obveza dvojnog iskazivanja cijena odnosit će se i na subjekte iz javnog sektora. Tijela državne uprave i poduzeća iz javnog sektora tako će biti dužna dvojno iskazivati cijene u svim dokumentima koje proizvode i kojima se služe u odnosima s građanima i poduzetnicima. Primjerice, u rješenjima o povratu poreza, poreznom dugu, potvrđama o isplati plaća državnim i javnim službenicima, isplati mirovina ili socijalnih naknada, na računima za komunalne usluge i slično.

26. Kako će se provoditi nadzor dvojnog iskazivanja cijena?

Nadležna tijela detaljno će nadzirati poštivanje obveze dvojnog iskazivanja cijena i po potrebi kažnjavati prekršitelje koji nemaju dvojno iskazane cijene ili koji ne primjenjuju fiksni tečaj konverzije na ispravan način (puni brojčani iznos). Naime, pri preračunavanju i dvojnog iskazivanju cijena nije dozvoljeno skraćivanje/zaokruživanje fiksnog tečaja konverzije, već se on mora primjenjivati u cijelosti, sa svih šest znamenki.

27. Što podrazumijeva dvojno iskazivanje cijena?

Dvojno iskazivanje cijena bit će ključna mjera za zaštitu potrošača u postupku uvođenja eura. Obveza dvojnog iskazivanja cijena bit će na snazi u razdoblju od otprilike pet mjeseci prije uvođenja eura do godinu dana nakon uvođenja eura.

Dvojno iskazivanje cijena poduzeća će morati primijeniti na cjenicima i promotivnim materijalima koje objavljuju na internetskim stranicama i u medijima. Blagajne poduzeća također će biti prilagođene za dvojno iskazivanje cijena kako bi na računima cijene pojedinih proizvoda i ukupan iznos računa bili iskazani u objema valutama.